

Thors saga

Den bedste af alle verdener ville alle gravide leve et sundt liv uden alkohol, tobak, nerve-sovemedicin og illegale stoffer. Virkeligheden er, at kvinder med afhængighedsproblemer bliver gravide omtrent lige så hyppigt som andre kvinder. I dette temanummer af STOF tager vi hul på nogle af de mange svære spørgsmål, der melder sig i den forbindelse.

Skal vi intervenere under graviditeten? Skal vi intervenere efter fødslen? I hvilke tilfælde, med hvilke mål og med hvilke midler? Disse spørgsmål rummer store udfordringer for behandlingssystemet. Ingen facitliste gives. Der er stor forskel på, hvordan det er fat og hver sag må vurderes for sig.

Afklaringen bør ske i tæt samarbejde med moderen, så beslutningerne opleves som rimelige af alle parter. At dette nok ikke altid praktiseres blev aktualiseret i sommer, hvor en nyfødt kom en tur til Tjekkiet skarpt forfulgt af politi og medier.

Den fremherskende version lyder: To narkomaner bortfører lille Thor fra en hospitalsafdeling, hvor babyen behandles for abstinenser. Den nyfødte skal efter endt behandling placeres hos en plejefamilie. Bortførelsen bringer angiveligt babyen i livsfare. Med forbryderbilleder i medierne efterlyses kidnapperne, så myndighederne kan afvende denne grumme skæbne.

En anden version af samme forløb kunne lyde: To forældre vælger i afmagt over for systemets afgørelser at tage sagen i egen hånd. Deres nyfødte skal tvangsfjernes, fordi de er stofbrugere. For ikke at miste ham tager de Thor med til udlandet. De mener de sig fuldt ud i stand til at passe på deres baby.

I den første version er forældrene skurkene, og systemet varetager barnets tarv. I den anden version er rollerne vendt om. Formodentlig er tingene i virkeligheden ikke helt så simple. Meget afhænger som bekendt af øjnene, der ser, men man kunne undre sig over at begrebet *'kidnapning'* anvendes i Thors saga, hvor barnet er forældrenes eget. Noget må være gået helt galt. Ellers gør forældre vel ikke sådan noget?

Om børn skal fjernes og anbringes i pleje, eller om barnet er bedst tjent med at blive hos sine stofbrugende biologiske forældre må altid bero på en grundig og fordomsfri vurdering af forældreevnen. På den ene side er der ingen tvivl om, at nogle stofbrugende mødre ikke magter udfordringen. De lever kaotisk under graviditeten og efter fødslen og kan ikke levere den omsorg, som børn har brug for. Tvangsfjernelse kan da være nødvendig af hensyn til barnets tarv.

På den anden side viser undersøgelser, at det ikke går tvangsfjernede børn specielt godt. De heldige havner i holdbare plejer hos gode mennesker, men mange tvangsfjernede børn skal igennem serielle familieplejer eller en stribe institutionsanbringelser. Læg hertil, at det med Finnigans ord er *'ødelæggende for kvinder, når børnene ta-*

ges fra dem'. Moderen vil også barnets bedste og et *'mulighedsvindue'* åbnes, hvor forældreevnen kan udvikles til et bæredygtigt niveau. At hjælpe barnet ved vedholdende at hjælpe moderen vanskeliggøres med et ensidigt fokus på barnets tarv.

Nogle ser brugen af tvang som påkrævet i de alvorligste tilfælde. Men Mads Uffe Pedersen gør i sin artikel opmærksom på, at dét, man ville kunne opnå ved at bruge tvang i de få påtænkte tilfælde, skal afvejes mod de forudsigelige, negative følgevirkninger, som indførelsen af tvang vil kunne medføre i forhold til den langt større gruppe af stof- og alkoholbrugende gravide, som ikke er kandidater til tvangsbehandling.

Et spørgsmål om proportioner trænger sig på. Alkohol er langt det farligste stof for fostret på grund risikoen for alvorlige irreversible skader forbundet med føtalt alkohol syndrom (FAS). Andre stoffer indebærer forhøjede risici - for behandlingskrævende abstinenser, lav fødselsvægt og for tidlig fødsel - som dog adskiller sig fra FAS ved, at det oftest er muligt at afhjælpe tilstanden med passende behandling. Befordrer denne viden om alkohols særegne farlighed øget fokus på alkoholbrugende gravide? Eller forbliver fokus rettet mod *'the usual suspects'*, fordi udsatte stofbrugere er mere synlige, mere marginaliserede - og måske mindre tilbøjelige til at søge juridisk bistand?

Stoffrihed contra substitutionsbehandling under graviditeten er også en vanskelig sag. I følge kapaciteten Loretta Finnegan er stabilisering af opiatafhængige kvinder med passende doser metadon anbefalelsesværdigt i de fleste tilfælde, fordi stabilitet - også i kemisk forstand - er umådelig vigtig for fostrets udvikling. Finnegan gør tvivlere opmærksom på, at et ønske om stoffrihed fra behandler og/eller klient skal afvejes mod det faktum, at tilbagefald er det almindeligste udfald af stoffrihedsorienteret behandling - med markant forhøjede risici for fostret til følge.

Som ovenstående vil vise, befinder vi os i en arena, hvor ikke kun medicinske og social-psykologiske rationaler gælder. Kvinder, børn og afhængighed udgør et moralsk ladet minefelt: Børn født uden for ægteskab blev for blot 50 år siden kaldt *'uægte børn'* eller *'horeunger'*, og kvinder kunne nægtes smertelindring under fødslen med det lidet medicinske rationale, at de måtte føle konsekvenserne af deres umoralske levned. Faldgruberne er mange, viser historien.

I skrivende stund er begge Thors forældre fængslet. Barnet er efter 14 dage tilbage i myndighedernes varetægt - angiveligt i overraskende god tilstand. Thor skal nu placeres hos en plejefamilie. Hvordan fremtiden vil se på lignende sager må tiden vise, men mon ikke diskussionerne vil bølge over sager som Thors?

M.J.